

Özdenlanı Rasul Hacı

Karaçay-Çerkes İslam
İnstitutnu Rektoru

Ramadan ayını hurmeti

Ramadan ayını
sıylılgı nedi?
Kallay işleni üsü bla
körünedi ol? Anı
üsünden Karaçay-
Çerkes islam
institutnu rektoru
Özdenlanı Rasul
hacı haparlaydı.

Açıç sözle: Ramadan (Ramazan),
sıylı ay, oraza, cahanim, candet,
nafs.

Musliman oruzlamada em sıylıga sanalğan üç ay bardı - Racab, Şagaban, Ramadan (Ramazan). Alanı içinde Ramadan aynı ayırılıb köb aşılıkları bardı.

Ramadanni (*kesibizça aytsak Orazay aynı*) aşılıklarını üsünden köb zat aytırğa bollukdu. İslamnı farızlarını biri - oraza - bu ay bla baylamlı bolğanı sebebli anı üsünden ullan alimle, sıylı Kur'anga, Muhammat faygambarnı sunnasına tayana, köb cazgandıla. Kesin muslimanga sanagan har bir adam da bilirge tıyınşlı talay zatnı esigizge salırğa izleyme.

Ramadan aynı sıylılığını nedi? Kallay işleni üsü bla körünedi ol? Ramadan aynı em ullan sıylılığını Allahu Tagalanı sözü - Kur'an - bu ayda tüşgeninedi. Kur'anda Allah aytıb turadı: "Orazay ay - Kur'an tüşgen ay", deb. Sıylı Kitabda dagıda aytıladı: "Biz tüşürdük anı Kadir keçe", - deb. Anı maganasın, anı tatuvun angılar üçün, ayhay da, Kur'anı köbürek okurğa kerekdi.

Dagıda. Bu ay Allahu Tagala adam uluga salgan borçlanı (*farızlanı*) biri bla baylamlıdı. Anı üsünden da Kur'anda bilalay sözle bardıla: "Ey Allahha iyman keltirgenle! Sizden alga kelgen kavumlağa borç bolgan kibik, takvalı bolur edigiz deb, orazay tutuv sizge da borç boldu". Faygambarnıznı hadisi da bardı anı üsünden: "Har zatnı zekâtı bardı, sannı zekâtı orazadı", - deb. "Zekât" deb bılayda "tazalavçu" degen magana bla aytıladı.

Bılayda bizni camagatda cürügen cahil, karangı sözlege da cuvab bere barayık. Alanı biri "orazay kuru üç küngge borçdu, sora adamlı alanı kaysıla bolganların tikiral bilmegenleri amaltın sav aynı tutarğa kerek boladı" degen oyumdu. Kur'an anga cuvab berib turadı. İynanmagan 2-çi suranı 185-çi ayatın okusun. "Ramadan ayda adamlığa corukğa, emda tüz colnu angılatırğa, emda hak bla calgannı ayırırğa Kur'an tüşürüldü, emda ma kim bu ayğa cetse, anı orazada ötdürsün, ol avrub neda colda bolsa başha künelede

"Allah degen abınmaz, Abınsa da - cıgılmaz"

allay bir zamannı tutar. Allah sizge tınc bolurun süyedi anı, sizni kıynarğa süymeydi, emda siz ol sannı tolturluguguznu, emda sizni tüz colga salgannı üçün, Anı ullanırızın izleydi, kim bilsin, siz Anga şukur eter esegiz a! Allahnı Sıylı kitabında aylanı atı bolub sagınılğan sınıgar Ramadandı.

Kökde ayğa köre caraşdırılğan musliman oruzlamada küneni sanları ne 29, ne 30 boladı. Cangı aynı tuvganın kördüng, tut da başla. Köralmasang da, ullan hata çokdu. Faygambarnı (g.s.) sözü bardı: "Aynı tuvganın köralmasang, orazangı 30 künnü tut da, gaydıngı kıl", - deb. Har cerde da kökde ay bir közüvde körunüb barmaydı, alay alimle talay cılnı alga belgilerge bollukduyla Ramadan aynı kaçan kirligin.

Orazay aynı kesini maganasın Sıylı Faygambarnıznı (g.s.) tamam aruv angılatandı. "Allı - cazıksınmaklık, ortası - keçmeklik, ahırı - otdan kutharmaklık", - deb, aythandı ol. Bir seyir zat: Arab tilde "Ramadan" degen söznü maganası da anga kelişib turadı. Anı üç türlü maganası bardı.

a) "Ramadan" degen söz "ramda" degen sözden çıkgandı. "Ramda" deb

Arablıla kaç alada cavuvçu, cerni bu-
kudan, kirden tazalavçu cangurlaga
aythandıla. Anı kibik Ramadan ay da
muslimanlanı günahlarından taza-
laydı. Cazıksınıb bergendi Ullu Allah
muslimanlaga bu aynı.

- b) "Ramadan" "ramada" degen sözden
çıkğandı. Taşlanı künde bek kızdır-
ganların angılatadı ol. Calan ayaging
bla issi kumnu bashan sagatda anı
küydürgenin ol söz bla suratlagandıla
burun Arablıla.
- c) "Ramada" degen söznü dagıda bir
maganası kılıçnı, sadaknı bileb citi
etüv deb angılangandı. Ol ayda Arab-
lıla savut-sabaların bileb citi etib ha-
zırlagan etgendile.

Alay bla, "Ramadan" tazalanuv, küy-
dürüv, citi etüv degenni angılatadı. Baş-
haça aysak ol atnı cürütgen ayda tu-
tulgan oraza musliman adamnı inetin
tazalaydı, günahların küydüredi emda
iymanın sıydam, citi etedi. Cazıksınmak-
lık da, keçmeklik da otdan kutharmaklık
da bu aynı içindedi, anı hurmeti bla etillik
işledeci.

Ramadan aynı aşılıklarını biri dagıda
Kadr keçedi. Ullu Allah anga iynangan
kullarına savgaga ayırıp talay kün bla ke-
çeni bergendi. Keçeleni aythan sagatda
Ragaibni, Miracni, Baraatnı emda Kad-
rnı sagınırğa kerekdi. Tilekle kabil bol-
gan, sıylılıklarına sıylılık cetmegen allay
keçeledile ala. Kesleri da em sıyılı aylada

(Racabda, Şagabanda, Ramadanda)
keledile. Kur'anda, söz üçün, Kadr keçeni
üsünden sav sura bardı. "Biz anı (Kur'an-
nı) tüşürdük Kadr keçe. Ay sen bilalsang
edi ne keçe bolganın ol. Kadr keçe aşılı-
dı ming aydan da", - deb cazıladı anı ayat-
larında. "Ming aydan" deb a nek aytilgan-
dı? Bir colda ashabala olturub, alaga deri
kelgen ummetleni ömürleri uzun bolga-
nını, alay ese alaga suvablıkla işlerge da
köb madar berilgenini üsünden uşak ete
turgandıla. Muhammat faygambar (g.s.)
aythandı: "Körgüztmegenmidi Allahu
Tagala sizge bir keçeni ayırıp, ol keçede
etilgen kulluknu suvablığı 1000 keçeni
kullugunu suvablığıça bolganın?" - "Ol
ne keçedi?" - deb sorgandıla ashabala.
"Ol Kadr keçedi", - deb cuvab bergendi.

Endi ol aylanı cıllaga köçürüb bir kara-
yık. 83 cıl bla 3 ay boladı. Bir adamnı ömü-
rü. Söz üçün, 65 cıl çaşagan adam har cıl
sayın Kadr keçe kulluk etib tursa, 5200
cılını kulluk etib turgança bir suvablık al-
lıkdı.

Ramadan aynı aşılıklarından entda
bir kesek aytayık. "Oraza ay kirse, açıladi-
la candetleni eşikleri, cahanimni eşikleri,
cabıladıla, şaytanlaga da bugovla salına-
dıla", - degendi Faygambar (g.s.) hadi-
sinde. Allahu Tagala bu sıyılı ayda, adam
balası kesi kesin angılar üçün, şaytanlaga
bugov saladı da, sınav beredi, seni koy-
magan İbilismidi, ogeşe kesingi nafsıng-
mıdı, deb karaydı. Tamblasında kesi ke-
sinden başha kişiğe guruşhalı bolmasın
degen maganadı ol. Alaydı da, ol nafsıga
bugov salgan oraza aydı.

Taravıh (bizniça tirapı) namaz da ora-
za bla berilgen aşılıkladandı. Aruv bile-
biz, adamnı namazı farızından tolmasa,
sünneti bla tolturullugun. Taravıh katı
sünnetdi, alay a ol mejgitde etilgeni bla
mejgitde etilmegenni arasında ullu katı-
lık çokdu. Faygambar (g.s.) tirapını birde
mejgitde, birde üyünde kıluvçu bolğandı.
Anı bla baylamlı, aythan etgendı: "Üyü-

güzde da bir bölek hakın koyuguz nama-zıgızdan. Üyügüzünü ölükle turgan cerça etmegiz. Aynıtıgız üyügüzünü namaz bla”, - deb.

Allında - cazıksınmaklık, arasında - keçmeklik, ahırında - otdan kutharmaklık” devnü maganasın da ayta keteyik. Adam Oraz aynı içinde üç türlü halga tüşedi. Ol hallarına köre savganı da Allahıbiz alay berlikdi. Bir aynı içinde, açnı, calangaçnı, başha incilgenni da angılarça bir sezimni adamga salgan etedi.

Savlugunga da oraza bek faydalıdı. Oraz a tuthan sagatda adamnı çarhından artık, kereksiz zatla çıgadıla, kanı tazalan-gan etedi. Sanı, çarhı kuru hayır berir, karuvsuz cerin sav eter canına işleb tebreydi. Aşhınını soluydu, karuvladı... Bu aynı bereketi artık bolganın angılgara kerekdi dagıda. Anı kibik suvablık da orazada artık beriledi. “Kim ol ayda bir aşhı iş etse, on artık suvablık alır” deb aytuv bardı.

Oraz a ay dagıda çomartlıkni ayıdı. Fay-gambar (g.s.) ol ayda ayırıp çomart bol-gandı, Cabrailge tübeb turganı sebebli. Har keçe sayın mölek bla birge Kur’anı kaytarıp turgandıla kesleri da. Anı üçün sıylıdı orazada Kur’an okugan da.

Ramadan aynı sıylılığın dagıda andan bilirge kerekdi, candetde “Rayan” deb bir eşik bardı da, anı bla kuru oraza tutuvçula kirlikdile.

Ramadan aynı aşılıklarını üsünden hadisle da az tıldüle. Aladan ekisin-üçü-sün keltireyik:

1. Abu Hureyradan (*Allah razı bolsun anga*). Allahnı Keleşisi (g.s.) aythandı: “Oraz a ay kirse, açıladıla candetni eşikleri, cahanimni eşikleri cabıladıla, şaytanlaga da bugovla salınıbdıla”.

2. Abu Hureyradan (*Allah razı bolsun anga*). Sıylı Faygambar aythandı, Allahı Tagala aythandı deb:

“Adam ulunu, orazadan başha, har işi kesi üçündü. Oraz a meni üçündü. Anı savgasın ayırıp kesim berlikme. Oraz a kutharuvdu. Oraz a tutub, adam sanın, tilin da har aman zatdan tıysa, kullugu tolu bolur. Kim bolsa da anı bla uruşurga tebese, demleşmesin: “Men orazama”, - deb aytsın. Muhammadnı canı Kimni kolunda ese, Anı bla ant eteme oraza tuthannı avuzundan çıkgan iyisi Allahı Tagalaga miskni iyisinden ese aruv körünedi. (*Munu Faygambar (g.s.) aytadı*).

Oraz a tuthannı eki kuançı bardı: birinçisi, avuz açsa, avuz açhanına kuanadı. Ekinçisi, Allahı bla túbese (dunıyasın avuşdurgandan sora), oraza tuthanına kuanadı.

3. Bu da Abu Hureyradan. Sıylı Faygambar (g.s.) aythandı:

“Kim oraza tutub turganlay aman, ters söleşgenin koymasa, anı aşdan-suvdan tıylıganını Allahı Tagalaga kereklişi çokdu”.

Ahırında aytırım, bagalı musliman karnaşlarım bla egeçlerim, Ramadan aynı sıylılığın, aşılığın tolu angılgara, orazabızni tüz tutub, hayırın alırga barıbzıg da Allah nasib bersin! ♦

